

НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЮ

Катерина Городенська

ПРЕЗЕНТУЄ — ЦЕ НЕ РЕПРЕЗЕНТУЄ

Останнім часом на сторінках української преси, у професійній писемній та усній мові почали широко вживати дієслово *презентувати* й утворений від нього дієприкметник *презентований* зі значенням, відмінним від того, з яким вони узвичаєні в українській мові. В одинадцятитомному Словнику української мови значення дієслова *презентувати* було витлумачене як ‘передавати що-небудь у власність як подарунок; дарувати’, причому воно подане зі стилістичною позначкою, *заст., розм.* (СУМ, VII, 532). У такому значенні це дієслово зафіксоване в мові української художньої літератури, пор.: *Згадалася [Наливайкові] її довга розповідь про чоловіка Яна... та про тисячі золотих червінців, що їх презентував удові король Баторій за ті чоловікові заслуги (І. Ле); Пан Войський не візьме того собі у гнів, / Як персня я йому уклінно презентую (М. Рильський); Букетики кримських конвалій презентували московським студенткам (Ю. Смолич).* Словотвірно воно пов’язане з іменником латинського походження *презент*, пор.: *На себе панцир натягає [Еней], / Палаш до бока прив’язав; / Насилу щит підняв чудесний, / Не легкий був презент небесний (І. Котляревський); Двічі на тиждень провідував [Макар] Зою Артемівну. І завжди привозив у презент, що мав на хуторі (П. Кочура).*

Нове значення дієслова *презентувати* ‘публічно представляти що-небудь нове, те, що недавно з’явилося чи було створено’ сформулювалося під впливом запозиченого іменника *презен-*

тація, що зафіксував «Великий тлумачний словник сучасної української мови» (уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К., 2005. — С. 1105). Слово *презентація* спочатку вживалося в українській мові як фінансовий термін зі значенням ‘подання, вручення переказного векселя особі, яка зобов’язана сплатити по ньому’ (Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. — К., 1974. — С. 542), а згодом воно розширило свою сполучуваність з іменниками, серед яких *книжка, видання, кінофільм, виставка* тощо, унаслідок чого в нього розвинулося теперішнє нове значення. Цей іменник почали активно використовувати в культурному та науковому житті України для найменування публічних зібрань, присвячених ознайомленню з чимось новим, інформуванню про новий важливий здобуток, представленню чогось новоствореного — книжки, кінофільму, виставки, організації тощо. Напр.: *Відбулася й презентація українського кіноархіву — Національного центру Олександра Довженка* (Дзеркало тижня, 10.09.2012); *Однією з них була презентація двох художніх виставок — персональної виставки Олександра Чегорки «Пісня Мамая» та виставки модерного українського мистецтва* (Експедиція XXI, 2010. — № 7). Як бачимо, у дієслові *презентувати* розвинулося нове значення під впливом іменника *презентація* у зв’язку з потребами культурної практики.

Особливо активно вживаний із цим новим значенням дієприкметник *презентований*, що передає його як ‘представлений широкому загалу, оприлюднений’, пор.: *Нещодавно в Києві був презентований проект Усесторонньої міжнародної Конвенції про захист і підтримку прав і достоїнств людей з обмеженими можливостями* (Пенсія); *На Каннському фестивалі нинішнього року був презентований франко-український фільм «Дніпровський крокодил», який отримав досить позитивні відгуки* (Дзеркало тижня, 25.02.2011); *Якщо презентований нині твір написано від чоловічого імені, то наступний... буде вже жіночий* (Експрес, 17.12.2010).

З’явилися вже й іменники *презентант* на означення особи, що презентує, представляє себе чи свій продукт, та *самопрезентація*, що називає вміння особи представити себе, напр.: *Одним із найважливіших результатів тренінг-курсу є розвиток уміння слухачів презентувати себе і свій продукт* (розро-

блений проект) перед колегами і керівництвом... **Презентант** повинен так підготувати свій виступ, щоб кожна частина мала свій фрагмент змісту, який не повторюється (Реферат на тему: **Самопрезентація** і саморефлексія учасників тренінгових програм (<http://aliveinter.net/ukr/referat>)).

Крім новітнього семантичного впливу слова *презентація* на *презентувати*, спостерігаємо помилкове вживання цього дієслова замість *репрезентувати*, пор.: *Творчість художника презентувала* (правильно: *репрезентувала*) *тогочасне образотворче мистецтво* (3 газ.). Хоч названі дієслова і мають латинські корені (пор. від лат. *representatio* — наочне зображення, *praesento* — передаю, вручаю), але вони не рівнозначні. *Репрезентувати* уживають в українській мові зі значенням ‘бути представником кого-, чого-небудь і від когось, чогось; представляти; бути виразником якихось поглядів’ (СУМ, VIII, 511), напр.: *Свого лексичного значення займенникові слова не мають, проте лексичні значення тих слів, які вони репрезентують, .. можна встановити лише в тексті, тобто в мовленні, а не в мові* (3 наук. літ.); *Категорія темпоральності репрезентує систему значень, які в онтологічному сенсі співвіднесені із поняттям часу* (3 наук. літ.); *Незалежній державі потрібні будуть висококваліфіковані дипломати і радники, які б добре знали мови, історію, культуру тих народів, де їм доведеться репрезентувати Україну* (Голос України, 10.11.1991); *Усіма силами і засобами вони [деякі політичні об’єднання] намагаються реалізувати модель держави, яка репрезентує погляди лише частини населення* (Віче, 02.1993). Утворений від нього дієприкметник *репрезентований* означає ‘представлений чим-, ким-небудь реально’, напр.: *Іншим параметром контрастивної синтагматики зіставлюваних дієслівних систем слугував їхній реченневотвірний потенціал, репрезентований системою типових моделей простих речень дієслівної будови...* (3 наук. літ.). Спільнокореневі з дієсловом *репрезентувати* іменники *репрезентація*, *репрезентант* передають відповідно значення ‘наочне представлення кого-, чого-небудь’ (напр.: *Створивши міжнародну асоціацію українців, ми ... вийшли на якісно новий рівень комунікації з іншими культурами і репрезентації своєї* (Літературна Україна,

03.08.1989) та ‘представник кого-, чого-небудь’ (напр.: *Тільки в 60-х роках хвиля українського впливу знов набігла на Галичину, і знов у формі зверхнього україно- і козакофільства. Ся течія найкраще характеризується відносинами її головного **репрезентанта**, Куліша, до Котляревського (І. Франко); Означено-особові речення як **репрезентанти** стильової економності* (З наук. літ.).

Отже, у сучасній українській літературній мові дієслова *презентувати* і *репрезентувати*, дієприкметники *презентований* і *репрезентований*, іменники *презентація* і *репрезентація*, *презентант* і *репрезентант* розрізняються за своїми значеннями, тому не можуть бути взаємозамінними. *Презентувати*, *презентація*, *презентований* означають ‘публічно представляти щось нове, ознайомлювати з якимсь новим вагомим здобутком’, тоді як *репрезентувати*, *репрезентація*, *репрезентований* — ‘бути представником кого-, чого-небудь і від когось, чогось; представляти; бути виразником якихось поглядів’.

Тетяна Гарбарчук

ЧОМУ ВОНИ ГОРЕ-ФАХІВЦІ?

Сьогодні чуємо і читаємо: *Нещасні діти, яких виховують горе-педагоги; Приречені пацієнти, яких оперує горе-хірург; Страждають невинні люди через горе-міліціонерів; Ошуканими є виборці через горе-депутатів*. Чому так називають цих невдах-фахівців?

Упродовж останніх років в українській мові з’явилося чимало складних слів на позначення людей певної професії з першою частиною *горе-*, на яку припадає основне оцінне навантаження, що вказує переважно на несправжність, непрофесійність представників певного фаху. Цю частину складних слів уже зафіксовано зі значенням ‘поганий, негідний’ в однотомичному тлумачному «Словнику української мови» (К., 2012. — С. 198) і проілюстровано прикладами *горе-інженер*, *горе-музи-*